

NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM
RENDÉSZETELMÉLETI KUTATÓMŰHELY

ZSEBRE MEGY A JÁTÉK?
A rendészeti korrupció aktuális kérdései

(PÁYAMUNKA)

SZERZŐ:

DR. VERÉB JUDIT

Budapest, 2014

TARTALOMJEGYZÉK

I.	BEVEZETÉS	4
II.	MI IS A KORRUPCIÓ?	6
III.	A RENDŐRSÉG FELADATA	10
IV.	JOGI HÁTTÉR	12
IV. 1.	MAGYARORSZÁG ALAPTÖRVÉNYE (2011. ÁPRILIS 25.)	12
IV. 2.	1994. ÉVI XXXIV. TÖRVÉNY A RENDŐRSÉGRŐL (RTV.).....	12
IV. 3.	1996. ÉVI XLIII. TÖRVÉNY A FEGYVERES SZERVEK HIVATÁSOS ÁLLOMÁNYÚ TAGJAINAK SZOLGÁLATI VISZONYÁRÓL (HSZT.).....	13
IV. 4.	290/2010 (XII. 22.) KORMÁNYRENDELET A RENDŐRSÉG BELSŐ BŰNMEGELŐZÉSI ÉS BŰNFELDERÍTÉSI FELADATOKAT ELLÁTÓ SZERVE KIJELÖLÉSÉRŐL, VALAMINT FELADATAI ELLÁTÁSÁNAK, A KIFOGÁSTALAN ÉLETVITEL ELLENŐRZÉS ÉS A MEGBÍZHATÓSÁGI VIZSGÁLAT RÉSZLETES SZABÁLYAINAK MEGÁLLAPÍTÁSÁRÓL	13
IV. 5.	20/2013. (V. 17.) ORFK UTASÍTÁS A RENDŐRI KORRUPCIÓS CSELEKMÉNYEK MEGELŐZÉSÉVEL ÉS VISSZASZORÍTÁSÁVAL KAPCSOLATOS FELADATOKRÓL.....	14
V.	A KORRUPCIÓ OKAI.....	16
V. 1.	OBJEKTÍV OKOK	17
V. 2.	SZUBJEKTÍV OKOK	19
VI.	TIPIKUS KORRUPCIÓS HELYZETEK	23
VII.	KORRUPCIÓ A MINDENNAPOKBAN, AVAGY MIT TEGYEN A „KISRENDŐR” EGY KORRUPCIÓS HELYZETBEN?.....	27
VIII.	KORRUPCIÓ ELLENI KÜZDELEM.....	29
VIII. 1.	NEMZETI VÉDELMI SZOLGÁLAT: A RENDVÉDELMI SZERVEKEN BELÜLI KORRUPCIÓ ÉS MÁS JOGSÉRTÉSEK FELFEDÉSÉNEK LETÉTEMÉNYESE	32
VIII. 2.	FÜGGETLEN RENDÉSZETI PANASZTESTÜLET	34
VIII. 3.	ÜGYÉSZSÉG	35
VIII. 4.	RENDŐRSÉG	35
IX.	MEGOLDÁSI JAVASLAT A KORRUPCIÓRA.....	36
X.	BEFEJEZÉS, ÖSSZEGZÉS	41

IRODALOMJEGYZÉK

JOGFORRÁSOK

I. BEVEZETÉS

A rendvédelem tisztaságát, megbecsültségét, morális és szakmai tekintélyét meg kell védeni és meg kell tartani. Ez a pályamunkám megírásának elsődleges célja is.

Alapvető társadalmi igény, hogy az állami szervek munkatársai feladataikat *kötelességtudattal, szakszerűen, felelősséggel* végezzék. Az adott területre vonatkozó jogszabályi rendelkezések a *pártatlan, előítéletektől és befolyástól mentes* feladatellátás elvárásaival kiegészülve meghatározzák a hivatásos és közsolgálati dolgozók munkavégzését, mindennapjait- így kezdi honlapján bemutatkozását a Nemzeti Védelmi Szolgálat (továbbiakban NVSZ).¹

Az előírásoktól eltérő magatartás, a jogellenes vagy a szakmai követelményekkel ellentétes szolgálatellátás, a személyes érdekek érvényesítése komoly és határozott fellépést igényel. A kisebb-nagyobb ajándékok, előnyök, szolgáltatások elfogadása, bűnelkövetőkkel történő kapcsolatfelvétel, vagy együttműködés nemcsak az érintett szervezeti egység (például helyi rendőrkapitányság) tisztességét, a Rendőrség egészének méltóságát veszélyezteti, hanem annak tevékenységét, feladatellátásának eredményességét is.

A korrupció elleni küzdelem közös társadalmi ügy. Közösen meg kell előzni és meg kell akadályozni, hogy olyan személyek kerüljenek a rendvédelem, közsolgálat állományába, vagy teljesítsenek szolgálatot, akik esküjüket megszegve, hivatali helyzetükkel visszaélve, és azt kihasználva a saját érdekektől vezérelve jogosulatlan igényeket szolgálnak ki, bűncselekményeket követnek el.

Egy igen frappáns és számomra lényegre törő definíció szerint a *rendőri korrupció* az, ha a rendőr önös érdekből olyan lépéseket tesz, amelyek ellentétesek a rendőrség társadalmi feladatával. Ez általában azt jelenti, hogy a rendőr anyagi, politikai vagy természetbeni előnyért cserébe eltekint az eljárástól, vagy súlyosabb esetben részesévé válik a bűncselekménynek.² Ezen fogalmat boncolva dolgozatom keretében megpróbálom bemutatni, hogy mit is jelent egyáltalán maga a korrupció, mi is a rendőrség társadalmi feladata (aminek nem tesz eleget ilyen magatartással), mi ennek a jelenségnek a háttere (akár társadalmi, akár

¹ <http://nvsz.hu/hu>

² http://hu.wikipedia.org/wiki/rendori_korrupcio

jogi), mi a korrupció oka, hogyan jelentkezik ez a mindennapokban, legvégül pedig egyfajta „megoldást” kívánok adni erre az igenis nagyon aktuális problémára.

Én magam is rendőrként dolgozom több éve már, úgymond belső (értve ezalatt a rendőrség szervezetén belül) és élő problémaként látva és megélve a korrupció hatását – működését - legyőzését.

Ki merem jelenteni (és nemcsak én, hanem nagyon sok más szerző is), hogy a korrupció létezik, olyan valós problémáról van szó, amelyet csak egy komplett, átfogó, mondhatni forradalmi változtatással lehet(ne) legyőzni. Amit már most le tudok szögezni, anélkül, hogy bármilyen következtetésre jutottam volna dolgozatom során, hogy reformokra van szükség, egy olyan Rendőrségre, amely az emberek bizalmát keltik és azt érezhetik, hogy el tudja látni és el is látja alapvető feladatát. Kicsit a háttérbe tekintve, távolabbról szemlélve a kérdést, Magyary Zoltán³ szavaival élve: „Az emberek számára azt a tudatot és szilárd bizalmat kell megadni, hogy az állam egyrészt erős, másrészt, hogy az állam az övék.”

„El kell érni, hogy az állam ügyfelei úgy tekintsenek az államra és tisztviselőire, ahogy az évezredek alatt kialakult szemlélet szerint a honvédekre: hogy ők a „mieink”, akik esküjük szerint életük árán is megvédik a hazát. Ilyen természetű kötelék csak elkötelezettséggel, hiteles áldozatvállalással és magas színvonalú szakmai munkával, végső soron az állampolgárok bizalmának visszaszerzésével és megőrzésével hozható létre.”⁴

³ Egyetemi tanár, iskolateremtő tudós, köztisztviselő. A közigazgatás tudományának nemzetközi hírű művelője. 1930-ban a Pázmány Péter Tudományegyetem Közjogi és Közigazgatásjog Tanszékének vezetője. Nevéhez fűződik a Magyar Közigazgatási Intézet megalapítása, melyet igazgatóként vezetett.

⁴ KÖZIGAZGATÁSI ÉS IGAZSÁGÜGYI MINISZTERIUM: *Magyary Zoltán Közigazgatás-Fejlesztési Program*. A haza üdvére és a köz szolgálatában. Budapest: Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium, 2011. június 10., 5.

II. MI IS A KORRUPCIÓ?

Egyöntetűen elfogadott definíciója nincsen, mint ahogy a korrupciónak tekintett tevékenység határai is kultúráról kultúrára és korszakról korszakra változnak.

Széles körben ismert és társadalomtudósok által *sokszor alkalmazott definíció szerint* a korrupció olyan viselkedés, ami a cselekvő olyan magatartását eredményezi, mely eltér a közfeladatok törvényes gyakorlásától elsősorban személyes vonatkozású, pénzügyi vagy státusbeli előnyök megszerzése érdekében.⁵

Egy másik megfogalmazás alapján (és hozzám ez közelebb is áll) akkor beszélünk korrupcióról, ha az egyén meg nem engedett módon személyes érdekeit azon célok fölé helyezi, amelyek szolgálatára egyébként hivatott.⁶

A korrupció vagy megvesztegetés olyan *törvénybe vagy közerkölcsbe ütköző cselekedet*, aminek során valaki pénzért vagy más juttatásért való kilátásért cserébe jogosulatlanul előnyhöz juttat másokat. Attól függően, hogy milyen pozícióban van az előnyhöz juttató, beszélhetünk például politikai, közigazgatási, rendőri, katonai vagy gazdasági korrupcióról.⁷

A köznyelvben azonban a vesztegetés és a korrupció fogalma sokszor keveredik egymással, azonban a korrupció a vesztegetésnél tágabban értelmezhető fogalom.⁸ Léte és konkrét megjelenési formái nagyban függenek egy adott társadalmi közegtől, az ott létező gazdasági berendezéstől, a társadalomban meggyökeresedett erkölcsi-etikai normáktól.

A korrupció az állam rontottságán, rontásán túl a társadalmi *köz cél és közérdek rontását* jelenti. A korrumpáló *magáncéljainak* és magánérdekeinek olyan megfogalmazásával és érvényre juttatásával próbálkozik, amely a politikai hatalom és az államigazgatás, az igazságszolgáltatók és a bűnüldözők befolyásolásán és megvesztegetésén keresztül ér el

⁵ SZÁNTÓ Zoltán – TÓTH István János – VARGA Szabolcs: *A (kenő)penz nem boldogít?* Megjelenés: Gazdaság-szociológiai és politikai gazdaságtani elemzések a magyarországi korrupcióról. Budapest: Corvinus Egyetem, 2012., 29.

⁶ Uo.

⁷ <http://hu.wikipedia.org/wiki/korrupcio>

⁸ JANKOVICS KORNÉLIA: *Gazdasági bűncselekmények és korrupció. Rendvédelmi füzetek 2003/2.* Budapest: Rendőrtiszti Főiskola, 2003., 5.

közpénzeket, szerez privilégiumokat, szorít háttérbe vetélytársakat, zárat börtönbe ellenfeleket.⁹

Nagyon sok fogalmat lehetne még sorolni, viszont a korrupció jelenségét leíró definíciókban található néhány *közös vonás*:¹⁰

- a korrupciós tranzakció előfeltétele *legalább két szereplő* részvétele
- a résztvevők *előzetes és tudatos döntése* a tranzakcióban való részvételt illetően
- szerves velejárója a *befolyásolási szándék*, amely egyéni előnyök megszerzésére irányul
- *szabályoktól való eltérés*, tiltott, jogellenes, meg nem engedett cselekvés

A számtalan különféle korrupció közül a rendőri korrupció van leginkább a szem előtt. Ez az, amiről a legtöbben azt hiszik, hogy tudják, miféle. A rendőri korrupció azonban változatos, rétegzett és változékony.

A *rendőri korrupció* néven ismert jelenségről senki nem tudja biztosan mikor, hol és kivel kezdődött, az viszont bizonyos, hogy belülről kezdte el bomlasztani a teljesítőképességének határához érkezett fegyveres testületet. Napjainkra a rendőri korrupció elleni küzdelem újabb szakaszához érkezett. A visszaélések, törvénytelenések megelőzési módszerei, hasonlóan az egyre gyakoribb korrupciós esetekhez, a sajtóban hamarabb látnak napvilágot, mint a rendőrség berkein belül.¹¹

A rendőri korrupciónál (de mindegyik másik fajtánál is) a rendőr önös érdekből tesz lépéseket. De milyen lépések ezek? Olyanok, amelyek ellentétesek a rendőrség feladatával, a szolgálati viszony létesítésekor letett esküvel.

A rendészetnek vannak olyan általános vonásai, amelyek a közbiztonság és a bűnüldözés szolgálatában álló szervezeteket (mint például a rendőrség) a korrupcióra különösen fogékonyá teszi. Példálózó jelleggel: a bűnüldöző munkának az a sajátossága, hogy

⁹ IGAZSÁGÜGYI MINISZTERIUM: *Törvényhozás a korrupció ellen*. Miskolc: Borsodi Nyomda Kft., 2003., 6.

¹⁰ SZÁNTÓ – TÓTH – VARGA i. m. 30.

¹¹ URSZÁN JÓZSEF: A korrupció megelőzésének gyakorlata és távlatai a helyi rendőri szerveknél. *Rendvédelmi füzetek* 2001/15. Budapest: Rendőrtiszti Főiskola, 2001., 3.

közvetlenül és széles felületen érintkezik a bűn világával, a rendészeti intézkedések alkalmával az első beavatkozónak nagy szerepe van és nagyfokú mérlegelési szabadsága a szükséges intézkedés megválasztásában, kialakulhatnak olyan szolgálati helyzetek, amelyekben érdekazonosság alakulhat ki az aktív és a passzív vesztegetők között.¹² Ezek közül is kiemelném a rendészeti intézkedéseket, amikor először kerül sor beavatkozásra, amikor intézkedés alá vonják közvetlenül az állampolgárokat (ugyan csak egy szelete a témának, de leggyakrabban ebben a formában fordul elő a korrupció). Mindazok a szolgálati területek, ahol a munkának ezek a sajátosságai megtalálhatók (például közrendvédelem, közlekedés-rendészet), ezek a korrupcióra legérzékenyebb területek maradnak.

A korrupció kialakulásának *előfeltétele* valamely személy részéről felmerült *szükséglet*, illetve *igény* annak kielégítésére. Ideális esetben a szükséglet kielégítésére megvannak az elfogadott és alkalmazott eljárási módok. Amennyiben az igénylő fél részére ezek kielégítő megoldást nyújtanak, akkor a probléma ezen keretek között rendezhető. Ha a felmerült szükséglet kielégítése valamely speciális feltételhez van kötve, akkor a kellő elhatározottsággal rendelkező igénylő részéről felmerülhet annak a lehetősége, hogy esélyeit az ügye rendezésére előírt korlátok áthágása útján is megnövelje. A befolyásolás soha nem erőszakkal, fenyegetéssel történik, az inkább az ajándékozással mutat némi rokonságot.¹³

A rendőri korrupció során a rendőr-állampolgár érintkezéskor különböző helyzetek alakulhatnak ki, különböző viszonyba kerülhetnek egymással, melynek egy rövid, ámde annál frappánsabb összefoglalását találtam Szántó Zoltán írásában.

Ezek szerint a korrupció ideáltípusai:¹⁴

- *megvesztegetés*: ilyenkor a kliens kenőpénzt kínál fel a rendőrnek, majd ezért cserébe a kliens szabálytalan módon jut előnyhöz, pl. kikerüli valamilyen szabálysértés hátrányos következményeit, amelyre egyébként nem tehetne szert

- *zsarolás*: ilyenkor a rendőr a korrupciós tranzakció kezdeményezőjeként hatalmát arra használja, hogy pénzt vagy más előnyt csikarjon ki a klientsztől. A kliensnek fizetnie kell az

¹² DR. FINSZTER GÉZA: *A rendészet és a korrupció*. Megjelenés: Kriminológiai közlemények 54. szám. A Rendőrség és a közvélemény. Budapest: Magyar Kriminológiai Társaság, 1996., 64.

¹³ JANKOVICS i.m. 6.

¹⁴ SZÁNTÓ – TÓTH – VARGA i. m. 31.

ügymenet meggyorsításáért, holott annak igénybevételére legálisan is jogosult lenne. A rendőr azonban fenyegetést, kényszert vagy akár erőszakot alkalmaz a kifizetés elérésének érdekében.

- *hűtlen kezelés vagy sikkasztás*: ez olyan, a sikkasztó által kezdeményezett cselekmény, melynek során a rábízott vagyontárgyat vagy rendelkezési jogosítványt eltulajdonítja, sajátjaként rendelkezik vele

- *csalás*: a rendőr rejtett cselekvéssel tehet szert előnyre, pl. okirat-hamisítás, információk manipulálása

A jelenséget boncolgatva természetesen további osztályozási lehetőségek is léteznek, ezek közül egyik lehetséges szempont annak vizsgálata, hogy a megvesztegető vagy a megvesztegetett fél jut-e nagyobb előnyhöz az „ügylet” során. *Klientilista* korrupcióról beszélhetünk akkor, ha a megvesztegető realizál nagyobb előnyt, míg *patrimonialista* korrupció során a megvesztegetett fél jut nagyobb haszonhoz.¹⁵

Természetesen ezek a szempontok nem feltétlenül egyeznek meg a 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről (továbbiakban Btk.) által használt bűncselekmény kategóriákkal, az egyes típusok szemléltetésénél most nem is ez volt a céloom, inkább egyfajta gyakorlati megközelítése a területnek.

A továbbiakban igyekszem bemutatni a rendőrség társadalmi rendeltetését annak érdekében, hogy rávilágítsak, mennyire égető probléma a korrupció jelensége ennek tükrében, valamint utána pedig bemutatni a jogi hátteret. Ezt követően a korrupció okait keresem, megfűszerezve egy kis gyakorlattal, a mindennapokban megtörtént esettel, majd megpróbálkozom javaslatot tenni a megoldásra (megjegyzem, teljesen egyetértve az elmúlt pár évben bekövetkezett koncepció-váltással, szemlélettel, szabályozási iránnyal).

¹⁵ SZÁNTÓ – TÓTH – VARGA i. m. 34.

III.A RENDŐRSÉG FELADATA

Ahhoz, hogy megértsük, miért olyan jelentős a rendőri korrupció, minek fordít háttér egy rendőr ilyen tevékenység során, szükséges bemutatni, hogy mi is a rendészet, közelebbről keresve a választ, mi is a Rendőrség feladata.

Az emberi jogok, a politikai demokrácia, a törvények uralma, az erkölcsi normák és az etikai elvek, ezek mind közös európai értékek. A *rendvédelmi tevékenység végzése* a közös értékek védelmének és fejlesztésének egyik eszköze, ugyanis a társadalmi rend és az emberi jogok, a demokrácia uralmának biztosítása a rendvédelmi tevékenységen keresztül valósul meg.

Christián László szavaival élve a rendészet nem más, mint a közigazgatás részeként megvalósuló „rendőrigazgatás”.¹⁶

A rendőrség feladatát (és egyben társadalmi rendeltetését) az Alaptörvény¹⁷, illetve az 1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről (továbbiakban Rtv.) határozza meg. Ezek közül is kiemelendő az, hogy a rendőrség *védelmet nyújt* az életet, testi épséget, a vagyonbiztonságot közvetlenül fenyegető vagy sértő cselekménnyel szemben, *felvilágosítást és segítséget ad* a rászorulóknak. A rendőrség *tiszteletben tartja és védelmezi* az emberi méltóságot, óvja az ember jogait.¹⁸ És mindezt akár *élete kockáztatásával*, mondja ki a hivatásos állomány tagjának szolgálati viszonyának létrejöttékor letett eskü.

Ez a szolgálati viszony *önkéntes vállalás alapján* jön létre, és a rendőr élethivatásként, szigorú függelmi rendben, egyes alapjogai korlátozásának elfogadásával teljesíti azt.¹⁹ Ha nem így teljesítik egyesek a szolgálatukat, ha nincs bennük ún. „hivatástudat”, akkor kérdelem én, hogyan tudják lojálisan, befolyástól mentesen és teljes odaadással végezni a tevékenységüket a rendőrök. Hogyan tölti be - az egyes személyek elhivatottsága nélkül - a rendőrség alapvető társadalmi rendeltetését, ha ezek az egyes értékek nincsenek meg a szolgálatot teljesítőkből?

¹⁶ DR. CHRISTIÁN LÁSZLÓ – GÁSPÁR MIKLÓS: *Kockázati tényezők a rend-és honvédelmi szerveknél*. Megjelenés: Elemzések a közszféra korrupciós kockázatairól. Budapest: Állami Számvevőszék, 2011., 280.

¹⁷ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)

¹⁸ Rtv. 2.§ (1) bek.

¹⁹ 1996. évi XLIII. törvény a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról 3.§ (2) bek.

A rendvédelmi szervek feladat-és jogköre, a szolgálati tevékenység, az egyes intézkedések jogilag sokoldalúan szabályozottak, azonban minél inkább szabályozott valamely tevékenység a jog által, annál inkább indokolt, hogy a jog mögött meghúzódó erkölcsi oldal is érvényre jusson, melyet a különböző etikai-magatartási szabályzatok, kódexek rögzítenek.²⁰ Létezik az ún. *Rendőri Hivatás Etikai Kódexe*. Ez, és az 1996. évi XLIII. törvény a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról (továbbiakban Hszt.) kimondja, hogy ezek az erkölcsi értékek a hivatásos állomány tagjai tekintetében a *hűség*, a nemzeti érdek előnyben részesítése, a *méltóság és a tisztesség*, az előítéletektől való mentesség, a *pártatlanság*, a szakszerűség, az együttműködés és az arányosság.²¹ Ezek mind üres szavak, ha valójában nem így dolgozik egy rendőr, nem így látja el a feladatát szolgálatteljesítés közben, illetve azon kívül is, mert ezek az értékek jellemzőek kell, hogy legyenek az egész életvitelére.

²⁰ RENDÉSZETI KUTATÓK EGYESÜLETE: *A rendőri korrupció és megelőzése*. Telki: Rendészeti Kutatók Egyesülete, 2002., 67.

²¹ 1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről 70/B.§ (1) bek.

IV. JOGI HÁTTÉR

IV. 1. MAGYARORSZÁG ALAPTÖRVÉNYE (2011. ÁPRILIS 25.)

A 46. cikk szerint a Rendőrség alapvető feladata a bűncselekmények megakadályozása, felderítése, a közbiztonság, a közrend és az államhatár rendjének védelme.

Összeférhetetlenségi szabályként²² kimondja, hogy a rendőrség hivatásos állományú tagjai nem lehetnek tagjai pártoknak, és nem folytathatnak politikai tevékenységet.

IV. 2. 1994. ÉVI XXXIV. TÖRVÉNY A RENDŐRSÉGRŐL (RTV.)

Itt már sokkal részletesebb szabályozást találhatunk a kiválasztott témával kapcsolatosan, a jogi háttért boncolgatva azonban csak valóban a legfontosabbak szeretném megemlíteni.

A törvény már az 1.§-ban²³ meghatározza (amelyet dolgozatom keretében korábban már bemutattam.), hogy mi a *rendőrség feladata* az Alaptörvényben meghatározottakon túl, majd ezt folytatja a 2. §-ban²⁴, mutatva is ezzel, hogy mennyire jelentős és mennyire fontos a rendőrség munkája, valamint, hogy milyen vonalat hivatott képviselni.

Tartalmazza az NVSZ munkájával kapcsolatban a *megbízhatósági vizsgálat* alapvető szabályait.

²² Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) 46. cikk (5) bek.

²³ 1. § (1) A rendőrség feladata az Alaptörvényben meghatározott feladatok mellett a határforgalom ellenőrzése, a terrorizmus elleni küzdelem és az e törvényben meghatározott bűnmegelőzési, bűnfelderítési célú ellenőrzés, valamint a bűncselekményből származó vagyon visszaszerzése.

²⁴ 2. § (1) A rendőrség védelmet nyújt az életet, a testi épséget, a vagyonzbiztonságot közvetlenül fenyegető vagy sértő cselekménnyel szemben, felvilágosítást és segítséget ad a rászorulóknak. A rendőrség tiszteletben tartja és védelmezi az emberi méltóságot, óvja az ember jogait.

IV. 3. 1996. ÉVI XLIII. TÖRVÉNY A FEGYVERES SZERVEK HIVATÁSOS ÁLLOMÁNYÚ TAGJAINAK SZOLGÁLATI VISZONYÁRÓL (HSZT.)

A törvény már legelején leszögezi, hogy milyen jellegű jogviszony a szolgálati viszony, *milyen korlátozásokat* is vállal magára egy rendőr. A szolgálat viszony létesítése feltételeinek meghatározása szintén nagyon fontos, egyfajta szűrőszerepet játszik (témaválasztásomhoz kapcsolódva, a korrump emberek kiszűrésében) a rendőrség hivatásos állományú tagjainak kiválasztásakor.

Rögzíti azt a kötelezettséget, hogy akik részeseivé kívánnak válni ennek a szervezetnek, azok vállalják az *életvitelük ellenőrzését*.²⁵ A kifogástalan életvitel ellenőrzésének részletesebb szabályait a későbbiekben, a Nemzeti Védelmi Szolgálat munkájának keretében kívánom bemutatni.

Az Alaptörvényhez képest részletesebben mutatja be az *összeférhetetlenség szabályait*.²⁶

IV. 4. 290/2010 (XII. 22.) KORMÁNYRENDELET A RENDŐRSÉG BELSŐ BŰNMEGELŐZÉSI ÉS BŰNFELDERÍTÉSI FELADATOKAT ELLÁTÓ SZERVE KIJELÖLÉSÉRŐL, VALAMINT FELADATAI ELLÁTÁSÁNAK, A KIFOGÁSTALAN ÉLETVITEL ELLENŐRZÉS ÉS A MEGBÍZHATÓSÁGI VIZSGÁLAT RÉSZLETES SZABÁLYAINAK MEGÁLLAPÍTÁSÁRÓL

Kimondja, illetve kijelöli, hogy a belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatokat a *Nemzeti Védelmi Szolgálat* (NVSZ) látja el. Az NVSZ egy felderítő tevékenységet folytat, mely tevékenységét a nyomozás elrendeléséhez szükséges gyanú megállapításáig vagy kizárásáig folytatja.

A *kifogástalan életvitel ellenőrzésére*²⁷ és a *megbízhatósági vizsgálatra*²⁸ az Rtv. és a Hszt. szabályaihoz kapcsolódóan további részletszabályokat tartalmaz.

²⁵ Hszt. 37. § (1) bek. b.

²⁶ Hszt. 65.§

²⁷ 290/ 2010. Kormányrendelet 7.§

IV. 5. 20/2013. (V. 17.) ORFK UTASÍTÁS A RENDŐRI KORRUPCIÓS CSELEKMÉNYEK MEGELŐZÉSÉVEL ÉS VISSZASZORÍTÁSÁVAL KAPCSOLATOS FELADATOKRÓL

Ami fontos, és jellemző a korrupció visszaszorítása elleni harcban, hogy a normában foglalt rendelkezések, feladatok végrehajtásáért kimondja az *állományilletékes parancsnok felelősségét*.

A témám szempontjából kiemelt rendelkezések:

- Ha az ismert jövedelmi viszonyoktól eltérő *indokolatlan vagyongyarapodás* következik be, ennek észlelése esetén a közvetlen előljáró a szolgálati út betartásával köteles jelentést tenni az állományilletékes parancsnok részére.
- A 107-es és 112-es telefonszámon beérkező segélyhívások hangrögzítésének meglétét és alkalmazását rendszeresen ellenőrizni kell.
- Ha büntető, szabálysértési vagy egyéb, a rendőrség hatáskörébe tartozó hatósági eljárással kapcsolatban az *eljárás befolyásolására irányuló beavatkozás* történik, az érintett a feljelentés megtételével egyidejűleg köteles a közvetlen előljárójának írásban jelentést tenni.
- Az *elektromos alkoholtesztereknél* a közvetlen előljáró legalább háromhavonta összeveti az alkoholteszter által rögzített adatokat a végrehajtott intézkedésekkel, annak ellenőrzése érdekében, hogy valamennyi pozitív eredményű méréshez kapcsolódik-e megfelelő intézkedés.
- Ha a rendőri intézkedés alá vont személy valamely eljárás, intézkedés elkerülése vagy szankció enyhítése érdekében a rendőrség állományába tartozó *személyhez fűződő kapcsolatára hivatkozik*, az intézkedésről jelentést kell készíteni, amelyet az intézkedést fogantató rendőr beosztási helye szerint illetékes területi szerv ellenőrzési szolgálatának vezetője részére fel kell terjeszteni. Ezt követően az ellenőrzési szolgálat köteles figyelemmel kísérni a rendőri intézkedés alapján megindított eljárásokat, és azt, hogy a rendőrség állományába tartozó személyhez

²⁸ 20/2013. ORFK utasítás 10.§-13.§

fűződő kapcsolatra hivatkozás okán történt-e korrupció gyanúját felvető befolyási kísérlet.

- A közterületi szolgálatot közvetlenül irányítónak mindig *pontos adatokkal kell rendelkeznie a beosztotti állomány aktuális feladatairól*. A közterületi szolgálat ideje alatt a szolgálati gépjárműbe szerelt EDR rádiót, illetve a kézi EDR rádiókba épített helymeghatározót folyamatosan bekapcsolt állapotban kell tartani, melynek kikapcsolása fegyelmi eljárást von maga után.
- A közrendvédelmi, a közlekedésrendészeti és a határrendészeti szolgálatot ellátóknak igazoltatás során saját kezdeményezésre az EDRPrio rendszer alkalmazásával a Tevékenység-irányítási Központon (továbbiakban TIK) keresztül minden esetben ellenőrizniük kell, hogy az intézkedés alá vont szerepel-e a *körözési nyilvántartásban*.
- Az *intézkedés megkezdését* és helyszínét, valamint minden esetben a befejezésének tényét haladéktalanul *jelenteni kell* a TIK-nek.
- Az állomány szolgálati, hivatali tevékenységével kapcsolatos *ajándékot, jutalmat, kedvezményt* vagy más előnyt (jogszámban foglalt kivétellel) *nem fogadhat el*.

Ezek ilyen mélységben történő felsorolását azért is tartottam fontosnak, mert alapvető szabályokat fogalmaz meg a rendőrség munkájában a hétköznapiakban, valamint határozott előrelépés a korrupció visszaszorításában a korábbi évek gyakorlatához képest.

V. A KORRUPCIÓ OKAI

„A korrupst rendőr olyan orvos, aki nem gyógyítja, hanem terjeszti a betegséget.”²⁹

A korrupciónak számtalan okát találtam meg irodalmakban, így sokkal egyszerűbbnek tűnt, hogy kerestem egyfajta osztályozási szempontot, így a legkézenfekvőbbnek az alábbi csoportosítást gondoltam. A rendőri korrupciónak eszerint vannak objektív és szubjektív okai.³⁰

Összefoglalva azonban elmondható, hogy részben társadalmi viszonyok, részben a rendőrség belső problémái, hiányosságai és gyengeségei: létszámhiány, anyagi ellehetetlenülés, szociális háló összeomlása (szolgálati lakások, munkáltatói kölcsönök, kedvezményes üdülési lehetőségek), a jogi szabályozás sajátosságai, és a belső ellenőrzési mechanizmus gyengülése a fő kiváltó okok.³¹

²⁹ EMBERI JOGOK MAGYAR KÖZPONTJA KÖZALAPÍTVÁNY: *A korrupció elleni küzdelem jogi és szervezeti eszközei*. Budapest: EJMKK, 2007., 78.

³⁰ RENDÉSZETI KUTATÓK EGYESÜLETE i. m. 18.

³¹ URSZÁN i. m. 4.

V. 1. OBJEKTÍV OKOK

Ilyenek a jogi értékeket romboló, *korruptiót közvetve előmozdító jogszabályok*. Gondoljunk csak az Rtv. 12.§-ára³². Ez egy paradoxon, ugyanis az Rtv. kógens rendelkezést tartalmaz a jogszabálysértő utasítás tekintetében, előírja annak végrehajtását, ugyanakkor megköveteli az alárendelttől a jogsértő jellegre történő figyelmeztetést. Hasonlóan problémás kérdés az Rtv. 24. § rendelkezése is, mely a magánérdek rendőri oltalmazására vonatkozik. Erre akkor van lehetőség, ha a törvényes védelem az adott körülmények között más módon nem biztosítható, vagy ha a rendőri segítség nélkül a jog érvényesíthetősége meghiúsulna vagy számottevően megnehezülne. Ez ám a korruptió melegágya, ezt a rendelkezést kihasználva nyújthatnak segítséget némi „juttatásért” cserébe egyes rendőrök.

A rendőri korruptió fellendülését azok a jogszabályi változások segítették, amelyek a rendőrség alaptevékenységével hozhatók összefüggésbe. az egyik ilyen lényeges jogszabály a közrendvédelmi és közlekedésrendészeti funkcióhoz kapcsolódó Szabálysértési törvény³³ és kapcsolódó joganyagai. Az újonnan kibocsátásra került jogszabályok a gyakorlatban szinte mindig együtt jártak a bírságotlasi tételek értékhatárainak módosításával. A vétő szabálysértők közül többen, úgy tünik nem látták a jogszabályi változások mögötti jó szándékot, mert másképp reagáltak az új helyzetre, mint azt a jogalkotók várták. Mivel a büntetési tételek nem ritkán egzisztenciális katasztrófát jelentettek volna, a szabálysértők némelyike az eset helyszíni „lerendezését” szorgalmazta, nem eredménytelenül.

A rendőri korruptió nem izoláltan, hanem mindig sajátos társadalmi, gazdasági közegben nyilvánul meg. A közhatalom gyakorlója hivatásánál fogva a piac szereplőjévé válik. Egyrészt maga a tevékenysége is piaci tevékenység, hiszen megjelenik a munkaerőpiacon akkor, amikor a rendőr pályája kezdetén hivatást, életutat választ. A közszolgálati tevékenységért az államtól biztosított illetmény vagy más juttatás szintén a piac részévé válik azáltal, amikor a

³² (2) A rendőr a szolgálati előljáró jogszabálysértő utasításának teljesítését - az (1) bekezdésben foglalt kivétellel - nem tagadhatja meg, de az utasítás jogszabálysértő jellegére, ha az számára felismerhető, haladéktalanul köteles az előljáró figyelmét felhívni. Ha az előljáró az utasítást fenntartja, azt az utasított kérelmére köteles írásba foglalva kiadni.

³³ 2012. évi II. törvény a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről

rendőr maga is javakat és szolgáltatásokat vásárol. Egyebekben vásárlóerő is befolyásolja azt a presztízst, és társadalmi megbecsülést, amelyet egy hivatás, vagy foglalkozás a társadalmi értékrendben betölt. Azonban ebben a rendszerben akkor következik be anomália, ha a közhatalmi tevékenység közvetlen módon válik áruvá és szolgáltatássá, és ez a közérdek kárára befolyásolja a rendőrt. Ez a tényező a rendőr számára sok esetben okoz dilemmát. Joggal merül fel, hogy a korrupciós hagyományokkal átszótt mindennapi életben hogyan járjon el törvényesen, szakszerűen és erkölcsileg is tisztán és önmaga számára is igazolhatóan.

Történeti, tradicionális megközelítés tekintetében Kránitz Mariann úgy véli, hogy a magyar történelem sajátos módon magában foglalja a korrupciót hordozó társadalmi rétegek és csoportok egymásra épültségét.

A rendőri korrupció része a társadalomra ma jellemző viszonyoknak. Nem ragadható ki és vizsgálható, mint valamely „idegen test”.³⁴ Általánosan ismert és elfogadott, hogy a korrupciós cselekmények elkövetését megelőzően a társadalom a bürokratikus rendszerrel szemben bizonyos követelményeket támaszt, elvár egy bizonyos fokú elszámoltathatóságot. Ezt napjainkban az átláthatóság és nyilvánosság fogalmakkal jellemezhetnénk leginkább. E követelmények valamennyi modern jogállamban ismertek és jelen vannak, mégis nagyon sok esetben mégsem szolgálják megfelelően az egyes eljárások, ügyletek tisztaságának biztosítását, hanem inkább a korrupciós cselekmények elkövetésének tényét teszik nyilvánvalóvá az állampolgárok körében.³⁵ A korrupciós tényállások sajátos tiltott jogügyletek, ahol kölcsönös érdekeltségek találkoznak. Az egyik oldalon jelentkező bőség gazdát cserél a másik oldalon jelentkező hiánnyal. A rendőr a hatósági jogosítványok bőségében találkozik az attól teljesen megfosztott polgárral, akinek viszont abból van több, amiben a hatóság tagja szűkölködik. Miután tisztázták kölcsönösen kielégíthető szükségleteiket, a paktum létrejön. Ezt motiválja az a látszat, hogy nincs sértett és kár sem keletkezik. Valójában az a fordított arányosság működik, hogy ahol a bünelkövésnek közvetlen sértettje van, ott a társadalmi kár viszonylag csekély, ahol viszont közvetlen áldozat nincs, ott a távolabbi társadalmi károk a felmérhetetlenek.³⁶

³⁴ RENDÉSZETI KUTATÓK EGYESÜLETE: *Küzdelem a rendőri korrupció ellen. Kutatási jelentés és ajánlások.* Telki: Rendészeti Kutatók Egyesülete, 2000., 7.

³⁵ CSEMÁNÉ DR. VÁRADI ÉRIKA: *Az érdekérvényesítés legális és illegális eszközei.* Miskolc: Bíbor kiadó, 2009., 34.

³⁶ RENDÉSZETI KUTATÓK EGYESÜLETE: *Küzdelem a rendőri korrupció ellen.* i. m. 17.

A hivatás rangjához nélkülözhetetlen a társadalom értékelése, amely a rendőrködést hajlandó szakmának elismerni. Az erkölcsi rang hiány korrupciós veszélyforrás.³⁷

A hazánkban érvényesülő kiriminálpolitika a szigorítást hirdeti és a hatósági fellépések lehetőségeit tágítja. Ez erősíti az erőszak monopóliumát, a polgárok kiszolgáltatottságát, gerjeszti viszont a szankcióktól való félelmet. A represszív stratégia csak a felderítési eredményesség szüntelen növelésével együtt eredményes. Ezért a rendvédelem teljesítménykényszere a beosztottak számára egyre nyomasztóbb. A gyors eredményeket követelő kormányzati szándék politikai nyomás alá helyezi a szervezetet, amelyben a szakmai érvek súlytalanná válnak. Az efféle teljesítménykényszerbe kergetett rendőrség akkor is szankcionál, amikor csak tájékoztatnia kellene, az elmulasztott büntetés viszont akár korrupciónak is minősülhet. Eközben az, ami valóban korrupció, természetes gyakorlatnak számít.³⁸

V. 2. SZUBJEKTÍV OKOK

Belső (szervezeti okai): maga *a centralizált a szervezet*. Egy olyan szigorúan hierarchikus, alá-fölérendeltségre alapozott, parancsokkal irányított szervezetben, amelyet a funkciójából eredően nem lehetséges elszigetelni a civilektől, elkerülhetetlenül létrejönnek a korrupció feltételei. Az olyan rendőrségeken, mint a magyar, ahol a beosztottak szinte teljes mértékben ki vannak szolgáltatva a parancsnokoknak, több olyan hatás is éri a rendőröket, amely racionálissá tesz a korrupciónak minősített magatartásokat. Az egyik az, hogy a korrupció, mint a főnököktől független döntés, az önállóság látszatát nyújtja. A másik, a függelmi viszonyból származó hatás akkor lép működésbe, ha a rendőr szakmai tudása alapján úgy érzi, kompenzálnia kell a szervezet által okozott károkat. A szakmai feladatokkal együtt járó szükségszerű jogkorlátozásokat nem képes kiegyenlíteni sem a nagyobb biztonság, sem pedig a társadalmi elismertség. Azonban a piacgazdaság lehetőségeitől való elzártság, és ugyanakkor a jobb élet utáni természetes törekvés, a kockázatot is vállaló üzleti szellem terjedése a legitim lehetőségek hiányában a fegyveres szervek beosztottait a jogsértés talajára sodorhatja anélkül, hogy ezért különösebb lelkiismereti problémákkal kellene megküzdeniük.

³⁷ RENDÉSZETI KUTATÓK EGYESÜLETE: *Küzdelem a rendőri korrupció ellen*. i. m. 16.

³⁸ <http://www.hrportal.hu/c/rendori-korrupcio-a-jovedelemnek-nincs-hatasa-20120510.html>.

Ahol a jogszerűtlen is jogosnak tűnik, ott a bűnözést szinte semmi sem állíthatja meg.³⁹ Ezt megérthetjük, ha tudjuk, hogy az ilyen rendőrségeken értelmetlen és káros munkák sokaságát végeztetik el rendőrökkel. Tisztában vannak azzal, hogy a statisztikai adatok mesterséges előállítására nem a főnökeiken, hanem őrjüket csattan, és ennek következtében elveszítik a civilek bizalmát. A teljesítménykényszer, a statisztikai szemlélet csapdájába került rendőr az igényeknek való megfeleléstől vezérelve, akár törvénytelen módon is produkálni akar. A centralizált, irracionálisan szervezett rendőrségeken a kapitányságok vezetői is kényszerhelyzetben vannak, mert a helyi problémák iránt érzéketlen és közömbös megyei és országos vezetés csak az igazoltatások és büntetések számával képes mérni a „teljesítményt”.

*A túlburjánzó állami szervezetrendszer és a tisztázatlan felelősségi viszonyok átláthatatlan szövevénye nemcsak rossz hatékonyságú, hanem egyben a korrupció egyik fő oka.*⁴⁰

Sokáig a belső ellenőrzés hiányzott. A rendőri tevékenység folyamatosan igényli az ellenőrzést, azonban a pénzhiány következtében előállt létszámihiány azt eredményezte, hogy egyes helyi rendőri szerveknél a közterületi szolgálatot ellátó állomány munkavégzését nem tudták ellenőrizni. Ennek ellenére 1995-ig nem létezett a korrupció megelőzését és felszámolását hatékonyan megoldani képes rendőrökből álló egység.⁴¹

Túlzás lenne azt állítani, hogy a korrupció rendőrségen belüli megjelenésében a *létszámihiány* játszotta a kulcsszerepet, az viszont nehezen vitatható, hogy hatása alapvető volt. A rendőrség hivatásos állományának pályaelhagyása összefügg a gazdasági élet fellendülésével. A jól fizető magánbiztonsági vállalkozások megjelenésével a rendőrség a legképzettebb munkatársait veszítette el. Az elvándorlási folyamat csúcsán a végrehajtásban tevékenykedő rendőrök átlagos életkora 24-26 év körül alakult. Ez önmagában véve kettős következménnyel járt. Egyfelől a szükséges szakmai és élettapasztalattal csupán elvétve rendelkező végrehajtói állomány maga alakította ki a napjainkban is jellemző intézkedési morált. Másfelől a fiatal állomány parancsnokai is hasonló gondokkal küzdöttek, így a kellő rutin hiányában nem tudtak elegendő gondot fordítani a szükséges viselkedési minták begyakoroltatására. e két összetevő szerencsétlenül egészítette ki egymást a korrupciós alkalmak során.

³⁹ RENDÉSZETI KUTATÓK EGYESÜLETE: *Küzdelem a rendőri korrupció ellen.* i.m. 16.

⁴⁰ KÖZIGAZGATÁSI ÉS IGAZSÁGÜGYI MINISZTERIUM i. m. 9.

⁴¹ RENDÉSZETI KUTATÓK EGYESÜLETE: *Küzdelem a rendőri korrupció ellen.* i. m. 6.

Az utánpótlás kiválasztási rendszere és annak hiányosságai: Az olyan iskolai szakképzés, amely nem nyújt gyakorlati jártasságot, és amelyet nem követ a több szolgálati területbe is betekintést engedő gyakornoki rendszer, nem adja meg a szakma megtanulásának a lehetőségét. Nem lehet rangos foglalkozás az, ahol nincs megfelelő minőségbiztosítás. A teljesítménymérés kialakulatlansága, vagy olyan technikákhoz való ragaszkodás, amelyek torz eredményeket produkálnak, a minőség létrehozását teszik lehetetlenné.

A létszámhiánynál is súlyosabban ítélik a szakemberek *az anyagi feltételek terén állandósulni látszott nehézségeket*. A rendőrök illetménye hosszú időn keresztül legfeljebb a létfenntartás minimumát biztosította.⁴² A pályakezdő rendőröket növekvő igényeik újabb bevételi források megteremtésére ösztönözték. Innen már egyenes út vezetett a korrupciós alkalmak kereséséig. A rendészeti biztonsági szolgáltatás, amelynek színvonalas teljesítése komoly beruházásokat és fejlesztéseket igényel. Az állandó forráshiány, az eladósodás, a fejlesztések elmaradása erkölcsileg is romboló hatású és tekintélyvesztéssel jár. A centralizált szervezetben a gazdálkodás pazarló és a személyzet számára átláthatatlan. A kis korrupciónak ott a legnagyobb a veszélye, ahol nem sikerül eloszlatni a nagy visszaélések gyanúját. Az alacsony fizetések önmagukban is kriminogén források.⁴³

Egy másik nézet szerint valójában a jövedelemnek önmagában nincsen hatása a korrupcióra, viszont összefüggésben van azzal a régi hittel, hogy a társadalmi bajok mindig a rosszabbul fizetett, szegényebb társadalmi csoportoktól erednek. Ennek a hamis meggyőződésnek aztán az a következménye, hogy a hatalommal és a vagyonnal rendelkezők bizonyos mértékig kivonhatják magukat a felelősség alól.

Csakhogy a rendőrségen is éppen úgy van, mint mindenütt máshol, a valóban jelentős nyereséggel járó korrupcióra azoknak van lehetőségük, akik a szervezeti hatalom csúcsain állnak.

Sajátságos rendőrtársadalom, *rendőri szubkultúra*:⁴⁴ a rendőröknek társadalommal szemben megnyilvánuló sajátos értékítélete van, a testület tagjai között megjelenik a szolidaritás és

⁴² RENDÉSZETI KUTATÓK EGYESÜLETE: *Küzdelem a rendőri korrupció ellen*. i. m. 5.

⁴³ RENDÉSZETI KUTATÓK EGYESÜLETE: *Küzdelem a rendőri korrupció ellen*. i. m. 16.

⁴⁴ RENDÉSZETI KUTATÓK EGYESÜLETE i. m. 31.

titoktartás, a szervezet által elvárt feltétlen lojalitás, a törvények felett állás érzete, a törvénytelenégeket is eltűrő teljesítménykényszer. A rendőrség hivatásos állományú, közterületi szolgálatot ellátó tagjainál különösen erős a testületen kívüli világgal szembeni tartózkodó, nem ritkán elutasító magatartás. Munkáját küldetesként fogja fel, melynek bármi áron meg kíván felelni.

*Rendőrökkel készített interjú szerint*⁴⁵ a korrupció a legsúlyosabb probléma a rendőrségnél és egyre terjedő jelenség. Azért tartják veszélyesnek, mert a korrupt rendőrök egyre többen vannak, és azok is, akik eltűrik a korrupciót, így lejáratják a tisztességesen dolgozó kollégát, nevetségessé teszik a rendőri hivatást, belülről is züllesztik, bomlasztják a rendőrséget. A törvénytelen intézkedések elősegítése, vagy hallgatólagos elfogadása akkor is korrupció, ha annak kivitelezésében a rendőr személyesen nem működik közre. A legtöbben ugyan „csak” hallják, tapasztalják a rendőri korrupciót, szerintük a leggyakoribb formája a vesztegetési pénzek elfogadása, illetve egyöntetű választ adtak arra, hogy mindennek a pénz az oka. Miért nehéz ellenállni? Azért, mert nem megfelelő a rendőrök illetménye, jelentős részük pszichikailag alkalmatlan a szolgálatra, nincsen igazán visszatartó ok, a rendőrség erkölcsileg ellehetetlenült.

Sherman szerint a korrupcióhoz gyakran fokozatosan jut el a rendőr, eleinte csak kisebb szívességeket fogad el, majd innen lép tovább a korrupció komolyabb formái felé. Ezt a viselkedést egyrészt a tapasztaltabb munkatársak erősítik meg a kezdőkben, másrészt a jogsértések elkövetésében szerepet játszik a pályakezdőknek azon vágya is, hogy elfogadtassák magukat feletteseikkel.⁴⁶

⁴⁵ RENDÉSZETI KUTATÓK EGYESÜLETE: *Küzdelem a rendőri korrupció ellen*. i. m. 20.

⁴⁶ RENDÉSZETI KUTATÓK EGYESÜLETE: *Küzdelem a rendőri korrupció ellen. Oktatási munkafüzet a rendészeti tanintézetek számára*. Telki: Rendészeti Kutatók Egyesülete, 2000., 11.

VI. TIPIKUS KORRUPCIÓS HELYZETEK

„Évezredek óta léteznek olyan közéleti visszasságok, amelyeket szinte minden kor és minden társadalom erkölcsileg elítélt, s – bár különböző intenzitással- üldözött is. Mind ez ideig nincs azonban valamiféle világméretű közfelfogás arról, hogy melyek azok a magatartások, amelyeknek megnyilvánulásai a közéleti torzulatok fogalmi körébe vonhatók, illetve vonandók. Egy-egy ország büntetőjogi szabályai eligazítanak annyiban, hogy büntetni rendelnek egyes magatartásokat mint a közélet tisztasága elleni bűncselekményeket.”⁴⁷

A rendőrök által elkövetett túlkapásokra vonatkozó tudományosan igazolt, vagy jogilag bizonyított tények száma kevés, a közrendvédelem, a közlekedés-rendészet, az igazgatásrendészet és a bűnügyi szolgálati ág terén próbálják körülírni a korrupciós módszereket.⁴⁸

A közlekedésrendészetben, közrendvédelemben tevékenykedők egyes cselekményei:

- közúti igazoltatás során a meglévő hiányosságok elkendőzése
- eltekintés a szabálysértési feljelentéstől vesztegetési pénz fejében
- műszeres sebességmérésre hivatkozással az érintett „gyorshajtó” feljelentéssel való megfenyegetése és vesztegetési pénz kizsarolása
- a balesetet szenvedett és mozgásképtelenné vált jármű pénzért történő elszállíttatása a szállítási költségen felüli juttatásért
- külföldi szabálysértővel szembeni jogellenes és irreálisan magas, gyakran valutában megállapított bírságösszeg követelése
- az ittasságával bűncselekményt megvalósító járművezetővel szemben az intézkedés mellőzése kenőpénz fejében
- a szolgálatteljesítés alatt, vagy arra hivatkozással a járőrökörzetben tartózkodó prostituáltakkal ellenszolgáltatás nélküli közösülés a szabálysértési eljárás mellőzésének ígéretével

⁴⁷ SZAMEL LAJOS: *A korrupció, a protekció és a többi...* Budapest: Kossuth Könyvkiadó, 1989., 5.

⁴⁸ RENDÉSZETI KUTATÓK EGYESÜLETE: *Küzdelem a rendőri korrupció ellen.* i. m. 7.

- az illetékességi területen lévő vendéglátó ipari és kereskedelmi egységek tulajdonosaitól ajándékok, ingyenes szolgáltatások elfogadása, igénylése későbbi „hasznos” segítségek ígéretével
- a betörés helyszínéről elvisznek néhány dolgot, mintha a betörők vitték volna el
- a fogdaőri tevékenység során a fogva tartottaknak illegális előnyök biztosítása pl. mobiltelefon használata, látogatások lehetővé tétele készpénzért cserébe
- figyelmeztetés helyett az anyagi ellenszolgáltatásra történő utalás

Igazgatásrendészet:

- a különböző hatósági fegyver-engedélyekkel való visszaélés lehetősége
- a keletkezett szabálysértési feljelentések kapcsán a bírságösszeg manipulálása, esetleg a bírság mellőzése
- a soron kívüli ügyintézés érdekében ajándékok elfogadása, vagy követelése

A bünyügyi szolgálat:

- a bünyügyi iratokba való betekintéssel (különösen érdekes lehet ez gazdasági ügyekben, egyes nyomozati cselekmények megtételével, késleltetésével, elmulasztásával)
- fontos információk kiszolgáltatásával a bűnelkövetői körök, bűnös szándékú személyek tájékoztatása, pl. rendőrségi akciók tervezett időpontjáról, helyszínéről
- védelmi pénz követelése és beszedése az illetékességi területen lévő szórakozóhelyek féllégális vagy illegális tevékenységei feletti eljárás kivédését ígérve
- a büntetőeljárás gyorsítása vagy lassítása pénzért cserébe
- bizonyítékok eltüntetése vagy hamis bizonyítékok létrehozása akár a sértett, akár a gyanúsított előnyére
- nyilvántartások jogosulatlan használata, magáncélú priorálások, adatok kiszolgáltatása

- a bűncselekmények helyszíneiről a helyszíni szemle során lopás, illetve a kárra vonatkozó adatok manipulálása⁴⁹
- a bűnözők ajánlatát nem fogadja el, de nem tesz feljelentést
- elfogadja a bűnözők ajánlatát

Valamennyi felsorolt szituáció közös jellemzője, hogy titokban zajlik. Mivel a korrupciós előnyt biztosító és elfogadó személy egyaránt a jogtalanság talaján áll, egyiküknek sem érdeke a cselekmény felfedése.⁵⁰ Mindegyik szolgálati ágnál előfordul az, hogy a rendőrök szolgálati időn kívül a szolgálati igazolvány felmutatásával próbálják meg nagyon sokszor elkerülni az ellenőrzést, a szabálysértések, bűncselekmények elkövetése során a szankció alkalmazását.

A bizonyított korrupciós ügyek többsége az Rtv. 3.§ 2. és 3. pontjában meghatározott területi és helyi rendőri szervek *végrehajtoi állományában* fordult elő. Ennek többféle magyarázata van. A legkézenfekvőbb érvelés szerint a helyi rendőri szerveknél működnek a korrupció lehetőségét közvetlenül megteremtő hatósági jogkörök és jogosítványok. Például helyszíni bírságolás, az elsőfokú szabálysértési hatósági és idegenrendészeti tevékenység, illetve a helyi hatáskörbe tartozó büntető ügyekben a nyomozási cselekmények elvégzése. A felsorolt eljárások alkalmával szükségszerű az állampolgárokkal történő rendszeres kapcsolattartás.⁵¹ A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy az a rendőr, aki szolgálatteljesítés során élni kíván például helyszíni bírságolási jogkörével és kapcsolatba kerül a polgárokkal, folyamatosan ki van téve a korrupciós kísértésnek. 1995-1999 között majdnem megkétszereződött a rendőrök által elkövetett bűncselekmények száma. A főváros és környéke, valamint az idegenforgalmilag kiemelt jelentőségű helyek fokozott veszélyt rejtő szolgálati helyek és helyszínek.⁵²

A teljesség és részletezés igénye nélkül ezek a gyakorlatban megvalósuló magatartások a következő bűncselekmények lehetnek:

- hivatali visszaélés (Btk. 305.§)
- jogosulatlan titkos információgyűjtés vagy adatszerzés (Btk. 307.§)

⁴⁹ URSZÁN i. m. 9.

⁵⁰ RENDÉSZETI KUTATÓK EGYESÜLETE: *Küzdelem a korrupció ellen.* i. m. 9.

⁵¹ Uo.

⁵² RENDÉSZETI KUTATÓK EGYESÜLETE: *Küzdelem a korrupció ellen.* i. m. 10.

- jogellenes fogvatartás (Btk. 304.§)
- bűnpártolás (Btk. 282.§)
- hivatali vesztegetés (Btk. 293.§)
- hivatali vesztegetés elfogadása (Btk. 294.§)
- közokirat-hamisítás (Btk. 343.§)
- minősített adattal visszaélés (Btk.265.§)

VII. KORRUPCIÓ A MINDENNAPOKBAN, AVAGY MIT TEGYEN A „KISRENDŐR” EGY KORRUPCIÓS HELYZETBEN?⁵³

Egy valóban megtörtént eset leírása (helyszín és időpont nélkül) következik, és azért ezt választottam, mert szolgálatirányító parancsnokként előfordulhat, hogy én magam is találkozom ilyennel és fel kell lépnem személyesen is a rendőri korrupció ellen.

A történet a következő: Két rendőr együtt járőrözik, az egyikük csak most kezdett ezen a területen dolgozni, kevésbé tapasztalt. Éjszaka látnak el szolgálatot, feladatuk a közlekedési szabálysértések, bűncselekmények megelőzése és felderítése. Nagy forgalmú út mellett vannak, ahol van egy gyalogos átkelőhely, amely jól megvilágított, azonban egy kis utcában, ahol nem látszik a szolgálati gépkocsijuk, leparkolnak és onnan lesnek a gyanútlan áldozatokra. A gyalogos átkelőhely lámpa gombját az idősebb kiékel, így a közlekedő gépkocsiknak a forgalomirányító fényjelző készülék piros tilos jelzést ad még akkor is, ha gyalogos nem is akar átkelni, így egy idő után a gépjárművezetők áthaladnak járműveikkel a piroson. A nívósabb gépkocsikat „kiszedik”, elmondják, milyen sokba kerül a bírság, természetesen a gépjárművezető nem akar kifizetni ilyen sokat, a többi már ismert. A fiatalabb rendőr mostanában nősült, és komoly problémát okoz a házaspárnak, hogy miként éljenek meg a rendőri fizetésből. Az efféle könnyen szerzett pénz nagyon jól jön neki. Másrészt viszont azért vállalta ezt a munkát, hogy a kötelességét végezze. Aggasztja, hogy helytelenül cselekedett és attól tart, ezért el is veszítheti az állását. Aggályainak hangot is ad, de a kollégája leinti, ne aggódjon, csak „tartsa a száját”, és ne tegyen keresztbe a többieknek sem. Azzal nyugtatja fiatal kollégáját, hogy ez bevett gyakorlat, és a bírság egy részét amúgy is odaadják a főnöknek, hogy meg legyen elégedve.

Tulajdonképpen a frissen végzett rendőr két tűz közé kerül, egy nagyon nehéz helyzetbe. Megoldási javaslatom egy kicsit előre vetítve, szükség van olyan közvetlen vezetőkre, akikre ilyen esetben is lehet számítani, egyfajta biztonságérzetet kell adni, hogy a beosztott ilyen helyzetben számíthat valakire. Már a tanulmányai során meg kell ismertetni vele, hogy ő ilyen helyzetbe sajnos belekerülhet, és milyen lehetőségei vannak, valamint milyen következményekkel jár az, ha nem tesz semmit. És a védelem szó itt a legfontosabb,

⁵³ RENDÉSZETI KUTATÓK EGYESÜLETE: *Oktatási munkafüzet*. i. m. 57.

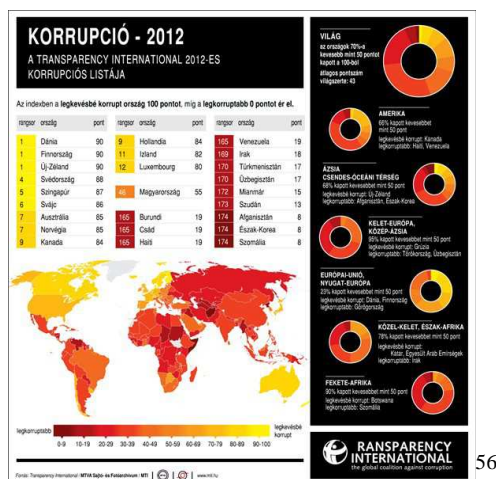
leghangsúlyosabb. A „kisrendőr” (értem én alatta a közrendvédelmi, közlekedésrendészeti szolgálatot ellátó végrehajtói állományt) tudja azt, hogy a „besúgásért” nem fogják kiközösíteni, nem érheti semmilyen sérelem.

A korrupció hátterének, okainak, valamint gyakorlati bemutatását követően a jelenlegi intézményi hálózatot szeretném bemutatni, amely egyfajta eszköz a korrupció megelőzésére és visszaszorítására, így haladva a korrupció visszaszorítása teljes eszköztárának bemutatása felé.

VIII. KORRUPCIÓ ELLENI KÜZDELEM

A korrupció egyre inkább nemzetközi jelleget ölt. Nemzetközi síkon új elkövetési formák jelentek meg és öltöttek egyre nagyobb méreteket. Az ezekkel szembeni hatékony, eredményes fellépés feltétele az egymással összeegyeztethető nemzeti szabályozás, amelyek koordinálása, ellenőrzése nemzetközi egyezményekkel teremthető meg. Ennek megvalósítása érdekében az Egyezményben (Az Európa Tanács Strasbourgban 1999. január 27-én kelt korrupció elleni büntetőjogi egyezménye) részes államok kötelezettséget vállalnak, hogy megteszik mindazokat a jogalkotási és egyéb intézkedéseket, amelyek szükségesek ahhoz, hogy bizonyos korrupt tevékenységeket egységesen bűncselekménnyé nyilvánítsanak, ezen bűncselekmények tekintetében hatékony, arányos és visszatartó erejű büntetéseket és intézkedéseket határoznak meg.⁵⁴ Ennek a jelenleg hatályos Btk. eleget is tett.

Statisztikai felmérések alapján a korrupciógyanús esetek több mint 40%-a azokhoz a szervezetekhez kötődik, amelyeknek hivatalból üldözni kellene az ilyen eseteket. Az első három olyan intézménybe tartozik a Rendőrség, amely leginkább fertőzött a korrupcióval. A korrupciós esetek több mint negyedében a rendőrség volt az érintett fél. A Rendőrség korrupciós érintettsége 2003-ban volt nagyon magas (52%), majd ez a trend folyamatosan csökkent enyhe évenkénti ingadozás mellett, 2009-ben ez 20% volt.⁵⁵

⁵⁴ IGAZSÁGÜGYI MINISZTERIUM i. m. 11.

⁵⁵ SZÁNTÓ – TÓTH – VARGA i. m. 49.

⁵⁶ Magyarország a 46. legfertőzöttebb ország a világon 2012-ben.

KORRUPCIÓ - 2013

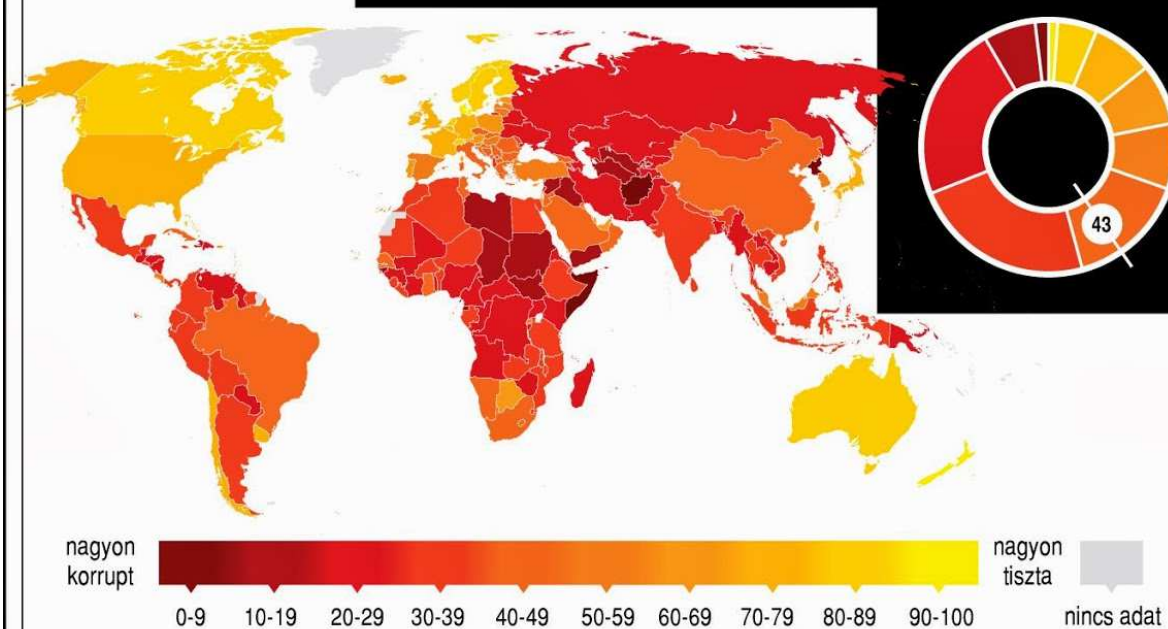
A Transparency International 2013-as korrupció érzékelési indexe

Az index a gazdaság, a társadalom, illetve az állami intézményrendszer korrupciós fertőzöttsége alapján méri a közszektor korrupcióját.

Az egyáltalán nem korrupt ország 100 pontot, míg a nagyon korrupt 0 pontot ér el.

rangsor	ország	pont	rangsor	ország	pont	rangsor	ország	pont
1	Dánia	91	9	Ausztrália	81	168	Üzbegisztán	17
1	Új-Zéland	91	9	Kanada	81	171	Irak	16
3	Finnország	89	11	Luxemburg	80	172	Libia	15
3	Svédország	89				173	Dél-Szudán	14
5	Norvégia	86	47	Magyarország	54	173	Szudán	11
5	Szingapúr	86				174	Afganisztán	8
7	Svájc	85	168	Szíria	17	175	Észak-Korea	8
8	Hollandia	83	168	Türkmenisztán	17	175	Szomália	8

A vizsgált 177 ország 70%-a 50 pont alatti értéket ért el. (átlag: 43 pont)

Forrás: Transparency International / MTVA Sajtó- és Fótóarchívum / MTI | | | www.mti.hu

A korrupciós esetek további releváns mozzanata, hogy a 2001-2009 között napvilágra került esetek fele ellenőrzésekhez, az ellenőrzés hátrányos következményeinek semmissé tételéhez kötődő.⁵⁷

A korrupciós jelenségek fontos jellemzője, hogy mennyire váltak részeivé az intézmények működésének. Ebből a szempontból meg kell különböztetni olyan korrupciós ügyeket, amelyek egymástól függetlenül két szereplő között jönnek létre, azoktól, amelyek részben egymásra épülve, többszereplős tranzakciókként értelmezhetők. Az elsöre jó példa, amikor egy közlekedési vétséget követően az ellenőrző rendőrt korrumpálja a vétséget elkövető állampolgár. A korrupció kétszereplős és sem a korrupció előtt, sem a korrupció után nem találkoznak. A másik eset, ha több szereplő vesz részt a korrupcióban, és maga a korrupció is egy folyamatként képzelhető el, amelynek fontos mozzanata a korrupció megismétlődése. Az utóbbi esetek terjedése, súlyának növekedése a korrupció egyfajta intézményesülésére, amikor a korrupciós tranzakciók immár szervesen beépülnek egy-egy intézmény működésébe és szélsőséges esetben az ügymenet részeivé válnak.⁵⁸

A helyi rendőri szervektől kiindult korrupciós hullám néhány év alatt az 1990-es évek második felére a testület egészét elérte. A megoldás igénye immár túlnőtt e rendészeti szerv keretein. A probléma kezelését a rendőrségnél meglévő intézményi és jogszabályi lehetőségek figyelembevételével a Kormány kezdeményezte.⁵⁹ Legelső lépésként a 49/1995. (V.4.) Kormányrendelet útján egy új ellenőrző szervezetet hoztak létre: Rendvédelmi Szervek Védelmi Szolgálat (RSZVSZ), belügyminisztériumi irányítás alatt. Rendőrségi szakértők szerint a korrupció elleni harc egyik mérföldkövének számított. Mindemelett megjelent a Mobil Ellenőrző Szolgálat a 20/1998. számú ORFK utasítással, BRFK (Budapesti Rendőr-főkapitányság) szinten ez a Mobil Ellenőrző Csoport (MECS) volt. Ha megállítani nem is tudta, de mindenképp fékezte a korrupció terjedését.

Azonban a szűkös technikai és létszámbeli adottságok hamarosan köztudomásúak lettek a testület berkein belül, így a visszaéléseket rendszeresen elkövető rendőrök egyre kevésbé tartottak a lebukástól.

⁵⁷ SZÁNTÓ – TÓTH – VARGA i. m. 51.

⁵⁸ SZÁNTÓ – TÓTH – VARGA i. m. 54.

⁵⁹ URSZÁN i. m. 11.

A rendőrségi korrupció bizonyítása meglehetősen nehéz, ehhez alapvetően tettenérés és a titkos információk a leghatékonyabb eszközök. Ezen a téren nagy problémát jelent, hogy a kollégái vesztegetési eseteiről jelentő rendőrök nem kapnak megfelelő védelmet.

Ismét nekilendült tehát a korrupció. Újabb lépésekre, intézményi fejlesztésekre volt szükséges a 2000-es évek második felétől.⁶⁰

VIII. 1. NEMZETI VÉDELMI SZOLGÁLAT: A RENDVÉDELMI SZERVEKEN BELÜLI KORRUPCIÓ ÉS MÁS JOGSÉRTÉSEK FELFEDÉSÉNEK LETÉTEMÉNYESE⁶¹

Budapesti székhellyel, országos illetékességgel, önállóan működő belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatokat ellátó szerv. A mostani formában 2011. január 1-jén jött létre, az RSZVSZ jogutódjaként. A Kormány az NVSZ útján gondoskodik a Rendőrség, a Katasztrófavédelmi Főigazgatóság, a NAV, a büntetés-végrehajtási szervezet és ezek minisztériumi felügyeleti szerveinek bűnmegelőzési célú ellenőrzéséről és a bűncselekmények felderítéséről. Az NVSZ *nem nyomozóhatóság*: felderítő tevékenységét a bűncselekmény gyanújának megállapításáig, vagy kizárásáig folytatja, ezt követően feljelentést tesz az illetékes ügyészséghez, vagy lezárja az ügyet. Feladatköre az említett szervezetek hivatásos állományú tagjai, közalkalmazottai és köztisztviselői által elkövetett, vagy tervezett hivatali vagy hivatalos személyként elkövetett bűncselekmények, a szolgálati helyen, vagy a hivatali tevékenységgel összefüggésben elkövetett bűncselekmények felderítésére terjed ki.

Működésének alapelvei:

- *törvényesség*: a munkát jogszabályi rendelkezések alapján, azoknak megfelelően végzik, a megbízhatósági vizsgálat lefolytatásában ügyészi kontroll érvényesül, bűnfelderítő tevékenység ellátására a törvény által meghatározott esetekben bírói engedély alapján kerül sor

⁶⁰ URSZÁN i. m. 11.

⁶¹ nvsz.hu/hu

- *védelmi jelleg*: fel kell deríteni, meg kell akadályozni a védett szervek és állományának feladatellátását jogellenesen befolyásoló, befolyásolni szándékozó külső és belső törekvéseket
- *dinamizmus*: a védett állomány tagjai ellen intézett támadásokkal szemben gyorsan, erőteljesen és hatékonyan kell fellépni
- *nyitottság*: nyitottak a védett állomány és az állampolgárok kapcsolatfelvételére, bejelentéseire

Tevékenységi köre

- *bűnfelderítés*: a 239/2010. (XII. 22.) Kormányrendelet 6.§ (2) bekezdésében megjelölt bűncselekmények esetén a nyomozás elrendeléséhez szükséges gyanú megállapításáig vagy kizárásáig felderítő tevékenység folytatása
- *kifogástalan életvitel ellenőrzése*: A fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról szóló 1996. évi XLIII. törvény (Hszt.) 37/B.-37/C. §-ai alapján elvégzik a rendvédelmi oktatási intézményekbe és a hivatásos állományba jelentkezők, valamint a rendvédelmi oktatási intézmények hallgatói, tanulói és a hivatásos állomány tagjai életvitelének ellenőrzését. Ezt évente legalább egy alkalommal ellenőrizni kell, mely a hivatásos állományú tagok esetében alapesetben az állományilletékes parancsnok megkeresése alapján történik. A szolgálati viszony fennállása alatt soron kívüli ellenőrzésre akkor kell intézkedni, ha a kifogástalan életvitel ellenőrzésének kezdeményezésére jogosult tudomására jutott adatokból a kifogásolható életvitelre alapos okkal lehet következtetni. Ugyan több okot is felsorol a törvény, hogy mikor nem kifogástalan az életvitel, de nagyon fontosnak tartom kiemelni, hogy különösen akkor nem, ha a hivatásos állomány tagja nem felel meg a szolgálat törvényes, befolyástól mentes ellátása követelményének. Az, hogy ez valóban így van-e, azt egy hivatásos állományú tag esetében, az ő meghallgatása után az állományilletékes parancsnok dönti el.
- *megbízhatósági vizsgálat*: Ennek alapvető szabályait az Rtv. tartalmazza.⁶² A vizsgálat célja annak megállapítása, hogy az azzal érintett eleget tesz-e a jogszabályban előírt

⁶² Rtv. 7/A.§, 7/B.§, 7/C.§

hivatali kötelezettségének (jogszerű, befolyásmentes feladatellátás követelménye). Ennek megállapítása során a vizsgálatot végző szerv a valóságban is előforduló vagy feltételezhető élethelyzeteket hoz létre mesterségesen.⁶³ A vizsgálat érdekében kialakítandó élethelyzetnek olyannak kell lennie, hogy az a vizsgálatlal érintett személy intézkedési, eljárási kötelezettségét vonja maga után. A kialakított élethelyzet nem korlátozhatja a vizsgálatlal érintett személy döntési szabadságát az érintett személy döntési szabadságát az intézkedés módjának, az eljárás rendjének megválasztásában.⁶⁴

Ezt a vizsgálatot az NVSZ vezetője rendeli el határozattal, annak szükségességét megindokolva. Erről, valamint a vizsgálat befejezéséről az ügyészt haladéktalanul értesíteni kell. Az érintett állomány tagját azonban a megindításról nem (ami persze érthető is), a befejezésről három munkanapon belül kell tájékoztatni. Ha a vizsgálat során bűncselekmény gyanújára utaló adat merül fel, akkor az NVSZ haladéktalanul feljelentést tesz a hatáskörrel rendelkező szervnél. Természetesen bűncselekmény elkövetésén való tettenérés esetén személyes szabadságot korlátozó intézkedés (elfogás) foganatosítására is sor kerül.

VIII. 2. FÜGGETLEN RENDÉSZETI PANASZTESTÜLET

Ez egy öttagú független panaszforum, mely 2008 óta működik. Hivatása a Rendőrség tevékenysége feletti civil, *rendőri hierarchián kívülálló kontroll* megvalósítása. A Testületre vonatkozó alapvető szabályokat az Rtv., valamint a Testület Ügyrendje tartalmazza. E szabályok alapján a Testület konkrét panaszbeadványok alapján járhat el, amennyiben azokat a sérelmezett rendőri fellépéstől számított 8 napon belül előterjesztik, és azt vizsgálhatja, hogy a panaszossal szemben történt rendőri intézkedés, kényszerítő eszköz-alkalmazás, mulasztás vagy kötelezettség-sértés okozott-e alapjogsérelmet, és ha igen, az milyen súlyú.

⁶³ Ezt a gyakorlatban legtöbbször úgy tapasztalom, hogy az NVSZ munkatársai valamilyen szabálysértést követnek el a közúti közlekedésben, megpróbálják „más úton” elintézni a dolgot, így teszik próbára a közrendvédelmi feladatokat ellátó hivatásos állományt. Azonban, ha a vizsgálatot végző személy szabálysértés vagy bűncselekmény elkövetését tervezi, akkor a vizsgálat lefolytatására vonatkozó részletes terv tartalmazza annak indokát és az elkövetési magatartás részletes leírását is.

⁶⁴ 239/2010. Kormányrendelet 12.§ (1) bek.

VIII. 3. ÜGYÉSZSÉG

A Büntetőeljárásról szóló törvény⁶⁵ rendelkezése alapján kizárólag az ügyészség végzi a nyomozást a rendőrség, a büntetés-végrehajtási szervezet és a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok hivatásos állományú tagja által elkövetett (nem katonai büntetőeljárásra tartozó bűncselekmény), a NAV hivatásos állományú tagja által elkövetett bármilyen bűncselekmény miatt.

VIII. 4. RENDŐRSÉG

A korrupció visszaszorításáért maga a rendőrség is tesz, például belső erők alkalmazásával. 2007. május 22-től zöld számot is üzemeltet a jogsértések megelőzése, megszakítása és felderítése érdekében.

⁶⁵ 1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról 29. §

IX. MEGOLDÁSI JAVASLAT A KORRUPCIÓRA

Össztársadalmi szinten egyetértés mutatkozik abban, hogy a korrupció gátat szab a fejlődésnek, aláássa a demokratikus és jogállami értékeket, alapelveket. A korrupciós jelenségekkel szembeni társadalmi érzékenység igen magas, mint ahogyan a polgárok elvárása is az állammal szemben e jelenség felszámolására.

A *Magyary Program*⁶⁶ egyik fő tétele, hogy ebben az ügyben különös jelentőséggel bír a pontos és arányos kommunikáció, azaz a korrupció ellen –elsősorban- nem sajtókampánnyal kell küzdeni, hanem érdemi intézkedésekkel. Különösen fontos, hogy mind a feladatkitűzésnél, mind –az éppen ezért drasztikusan egyszerűsítendő- eljárásokban folyamatosan beazonosíthatóvá kell tenni a személyi felelősséget. A döntések ésszerűsége és következményeinek felmérése érdekében nélkülözhetetlen a megfelelő, még oly egyszerű, de érdemi hatásvizsgálat. Végezetül az érintett szervezetek fokozott együttműködése szükséges, hogy az elkövetések feltárásra, és a büntetések kiszabására kerüljenek.⁶⁷

Minél szigorúbban szabályozott a szervezeti működés, minél kisebb a munkatársak cselekvési szabadsága, annál hamarabb tárulnak fel a szabálytalanságok és annál hatásosabb módszerek kínálóznak a hibák elhárítására. A katonai típusú szervezetekben különösen él az a meggyőződés, hogy a belső bajokat belül kell megoldani, minthogy az is a parancsnoki felelősség és tekintély része. Az ilyen ügyekben önállóan és határozottan cselekedjék az, akire beosztottakat bízta. Mivel a fegyveres szervezetek ezt a tartásukat évszázadok alatt alakították ki, a közvélemény is ennek ismeretében ítélkezik munkájukról.⁶⁸

A korrupció elleni küzdelem leghatékonyabb módja olyan ösztönzők kialakítása és alkalmazása, amelyek eltántorítják az állami intézmények alkalmazottait és vezetőit attól, hogy korrupt tranzakciókban vegyenek részt, illetve azokat kezdeményezzenek. Az ilyen eszközök alapvetően megelőző jellegűek, szemben az utólagos lépésekkel, a korrupciós ügyletek feltárására irányuló nyomozati lépésekkel, illetve a korrupció felfedése esetén a kirótt büntetésekkel.⁶⁹

⁶⁶ Magyary Zoltán Közigazgatás-Fejlesztési Program 2011. június 10.

⁶⁷ KÖZIGAZGATÁSI ÉS IGAZSÁGÜGYI MINISZTERIUM i. m. 37.

⁶⁸ RENDÉSZETI KUTATÓK EGYESÜLETE: *Küzdelem a rendőri korrupció ellen.* i. m. 7.

⁶⁹ TÓTH István János- SZÁNTÓ Zoltán: *Korrupciós kockázatok és integritás a magyar állami intézményeknél.* Budapest: Állami Számvevőszék, 2011., 191.

Mi segíthetne, hogy a rendőr ellenálljon a kísértésnek?

- *Gyors és szigorú ítéletek, a hatékonyabb fellépés.* Abban az esetben, hogy ha megvalósul egy korrupciós cselekmény, akkor minél hamarabb sor kell, hogy kerüljön az elkövető elfogására, előzetes letartóztatására, majd pedig a bírósági tárgyalásra, büntetés alkalmazására. Úgy gondolom, ha a rendőrök látják azt, hogy az egyik-másik társuk ügyében milyen gyorsan született ítélet, milyen gyorsan (egyik percről a másikra) megszűnt a szolgálati viszonya és vált büntetett előéletűvé, akkor ez visszatartó hatású lehet, és a megelőzést szolgálja.
- *A szolgálatellátás ellenőrzése:* A közterületi szolgálat leginkább érintett a korrupciós cselekmények esetében (ennek okát már korábban kifejtettem), így szükséges az, hogy szigorú szabályozás övezze a mindennapi munkájukat. Ide tartozik a már 20/2013. ORFK utasításban említett, az intézkedés lefolytatására vonatkozó jelentési kötelezettség, olyan EDR rádió készülékek használata, amely helymeghatározóval van ellátva, így nyomon követhető a járőr mozgása. Mindemellett a szolgálat befejezéseként beszámoltatás következik, ami alatt értem azt, hogy a tett intézkedések egy külön nyilvántartásban is rögzítésre kerülnek. Ezek ugyan csak kis lépések, de jó irányba hatnak. Ezek betartásának szigorúbb ellenőrzésére lenne a szükséges a mostanihoz képest. Rá kellene „kényszeríteni” a rendőröket ezen szabályok betartására azáltal, hogy sokkal több esetben kerülne sor fegyelmi eljárás lefolytatására normaszegést követően.
- *Az ellenőrzés kiszámíthatatlansága:* Az ellenőrzési gyakorlat során, magáról az ellenőrzési tevékenységről olyan képet kell adni a hivatásos állomány számára, mely alapján nem tudja előre, hogy mikor fogják ellenőrizni, nem tudja azt, hogy mikor igazoltatja akár az egyik NVSZ munkatársat. Az a félelem, hogy ez bármikor megtörténhet, hogy ő bármikor lebukhat, nagyon sok esetben visszatartó hatást ér el.
- Már a *felvételi eljárás* egyfajta szűrőszerepet játszik a hivatásos állomány tagjainak kiválasztásában: történik egy ún. személyügyi ellenőrzés, környezettanulmány elvégzése.⁷⁰ A nem megfelelően meghatározott felvételi normák azzal járhatnak, hogy olyan személyek kerülnek a testületbe, akik alkalmatlanok a jogsértések veszélyeinek elkerülésére.⁷¹ Itt a *pszichikai alkalmassági vizsgálatnál* én nagyobb hangsúlyt fektetnék arra a tényezőre, hogy valaki mennyire hajlamos a korrupcióra, mennyire

⁷⁰ URSZÁN i. m. 12.

⁷¹ RENDÉSZETI KUTATÓK EGYESÜLETE: *Oktatási munkafüzet.* i. m. 11.

tartozik veszélyeztetett csoportba, milyen az ellenálló képessége, mennyire erős egyéniség.

- Az *alapképzés és továbbképzés esetében* gyakori kritika, hogy a kibocsátott rendőrök nincsenek felkészülve a korrupciós helyzetek kezelésére⁷² Tájékoztatás szükséges már a képzés során. Amennyiben a rendvédelemben dolgozó munkatárs korrupciós helyzetbe kerül, akkor biztosan tudnia kell, hogy hová fordulhat a szervezeten belül, hogy magabiztosan tudjon viselkedni az őt megvesztegetni kívánóval szemben, annak biztos tudatában, hogy helyesen cselekszik, és hogy munkáltatója, az állam az erkölcsileg helyes döntésért cserébe megvédi őt.⁷³

Ebben az aspektusban még fontos azt is megemlíteni, hogy az elmúlt 3-4 évben végzett rendőrök (tiszthelyettesi állomány) egy újfajta képzésben vettek részt, valamint próbaidősként kezdik meg a szolgálati viszonyuk teljesítését. A 2 éves tiszthelyettes képzés során már az első év elvégzése előtt a különböző helyi szerveknél megkezdik a gyakorlati képzésüket biztos elméleti háttér nélkül, így sok esetben képtelenek reagálni az őket ért korrupciós helyzetekre. Sokan nem tudják, hogy mit lehet és mit nem. Következtetésként, visszaállítanám a régi képzési rendszert, amelyben 2 tanulmányi év elvégzése után került sor a rendőrök kibocsátására, szolgálati viszony létesítésére, viszont a képzés során sokkal több olyan órát kellene tartani, amelyben felkészítik a hallgatókat a korrupciós helyzetek kezelésére.

- Tudom, hogy csupán a *fizetések emelésével* jelentős áttörést nem lehetne elérni, de mégis nagyon szükséges lenne. Sokszor magyarázzák, miért nem kerülhet sor erre (egyik ilyen magyarázat, mely szerint, ha a tiszthelyettesi állomány fizetését emelik, akkor a „tiszttel” szemben túl magas lesz, és ez bérfeszültséget okoz, mindkettő kategória emelésére pedig nincs lehetőség), de én minden nap látom, hogy a pénz hiánya a motiváció, a hivatástudat hiányát okozza. A „civil emberek” nem is tudják, hogy az a rendőr, aki nap, mint nap az utcán teljesít szolgálatot, megmenti az ő életüket is, ha kell, az sokszor a minimálbér felett keres pár ezer forinttal. Kérdelem én, hogy akkor mi motiválja őt egy olyan munkában, ahol hatalmas a pszichikai nyomás, különféle elvárásoknak kell eleget tenni, nagy a felelősség, ha ugyanannyit keres, mint például egy bolti alkalmazott.

⁷² RENDÉSZETI KUTATÓK EGYESÜLETE: *Oktatási munkafüzet*. i. m. 17.

⁷³ CHRISTIÁN – GÁSPÁR i. m. 298.

- *Egyszerűbb, átláthatóbb szabályozás* (jogbiztonság megteremtése): A korrupciós tranzakciók köre úgy csökken, hogy azoknak a tranzakcióknak a hatóköre és gyakorisága csökken, amelyek mellett a korrupció létrejön. Vegyünk csak egy engedélyezési eljárást. Minél bonyolultabb egy ilyen eljárás, annál valószínűbb a korrupció. Az ellenőrzési aktivitás is hozzájárulhat a korrupció magas szintjéhez. Egyrészt, ha bonyolultak azok az eljárások és szabályok, amelyek ellenőrzéséről szó van, akkor ez korrupciós kínálatot szül. Másrészt, ha a rendőrnek lehetősége van eldönteni, hogy adott esetben a szabály betartásáról vagy megszegéséről van szó, és e döntés körülményei a későbbiekben nem, vagy csak nehezen ellenőrizhetők, akkor hasonló következményekkel számolhatunk. Harmadrészt a szabályszegő viselkedések szankcionálásánál a drákói büntetési tételek korrupciós keresletet eredményezhetnek.⁷⁴
- *Külső kontroll*⁷⁵: A rendvédelmi szerveknek külső kommunikációjukban meg kell találniuk az egyensúlyt a tájékoztatás mennyiségi korlátaiban úgy, hogy az ne okozzon tekintélyvesztést a közvélemény előtt. Tájékoztatni kell egy-egy korrupciós eseményről is, de sokkal jobb színben tünteti fel a rendőrséget, ha azt is közvetítik a társadalom felé, hogy ezt sikerült legyőzni, megakadályozni, és, hogy milyen eszközök állnak rendelkezésre.
- *Összeférhetetlenségi szabályok*: Szükséges azon normák léte, amelyek kimondják, hogy milyen foglalkozást, tevékenységet nem végezhet egy rendőr szolgálati viszonyának fennállása alatt. Ez azért is helyénvaló, mert nem alakulnak ki különféle összefonódások, nem lesz több lehetősége korrumpálódni az állománynak. Természetesen ez nem zárja ki a kapcsolatok kiépítésének lehetőségét, de képes visszaszorítani azt.
- *Ajándékok elfogadására vonatkozó szabályozás*: A rendőr a szolgálati magatartásával vagy tevékenységével kapcsolatban ajándékot, jutalmat, kedvezményt vagy más előnyt jogosulatlanul nem fogadhat el. A rendőr felelős azért, ha hozzátartozója fogad el jogosulatlanul jutalmat vagy ajándékot, ha azt a rendőr hivatására, vagy rendőri szolgálatának teljesítésére tekintettel adták. Ajándéknak kell tekinteni azokat a pénzübeni vagy természetbeni juttatásokat is, amelyekért a rendőr aránytalanul csekély

⁷⁴ SZÁNTÓ – TÓTH – VARGA i. m. 242.

⁷⁵ CHRISTIÁN – GÁSPÁR i. m. 297.

értékű ellenszolgáltatást nyújt.⁷⁶ Ezen szabály kimondása szükséges, azonban az ellenőrzése nagyon nehéz, kevés esetben nyer bizonyítást.

Ugyan ajándékot nem lehet elfogadni, azért a rendőrt jutalmazni kell a munkájáért, és erre szolgál a jutalmazási rendszer. Mostanában azonban egyre kevesebb alkalommal kerül erre sor, ami, ha csak egy kis szeletben is, de hozzájárul a korrupció megvalósulásához.

Mindezek alkalmasak ugyan a rendőri korrupció megelőzésére és visszaszorítására, de nem elégségesek. A belső rend helyreállításáért hozott intézkedések kizárólag a beosztotti szint megregulálására alkalmasak. A komoly összefonódásokat nem lehet a helyszíni ellenőrzések szaporításával és a szolgálati előírások szigorításával megakadályozni, ebben az esetben komoly felderítési munka szükséges, amely munkát az NVSZ el tudja látni, így jó úton halad a rendőrség az ilyen korrupciós cselekmények felderítésében is. Erre jó példa a Vizoviczki-ügy⁷⁷ is.

Egyetértve dr. Petrétei József megállapításaival, szerintem is a közélet átláthatósága, a korrupciós veszélyek és jelenségek kimutathatósága, a jogi és más normák betartásának ellenőrizhetősége, valamint a korrupciós cselekményeket elkövetők felelősségre vonása: ez az a négy pillér, amelyen a hatékony korrupció elleni fellépést célzó stratégia nyugodhat.

Ha már jelentős mértékben csökken a rendőrök által elkövetett bűncselekmények száma, akkor azt mondom, hogy sikert értünk el.

Próbálok az általam irányított hivatásos állományoktatni, tanítani, hogy milyen negatív hatásai vannak, ha valaki korrupttá válik, remélem, sikerrel. Lehet, hogy csak félsiker, de remélem, hogy a teljes siker felé vezető út, amin elindultam ezzel a szándékkal.

⁷⁶ DR. SZELID ZOLTÁN: *A szolgálati feladatellátás szabályai*. Budapest: Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet, 2008., 20.

⁷⁷ Vizoviczki László és társai elleni nyomozás az NVSZ titkos információgyűjtésen alapuló feljelentése alapján kezdődött 2012 februárjában, néhány hónappal később fogták el az első gyanúsítottakat, köztük rendőröket is. A gyanús szerint Vizoviczki Lászlónak több budapesti éjszakai szórakozóhelyen üzleti érdeklősége volt. Neki dolgozott egy másik civil gyanúsított, V. István, akinek az volt a feladata, hogy ezek a szórakozóhelyek zavartalanul, nagy forgalommal, illegális rendőri védelemmel működjenek, a konkurens szórakozóhelyeken pedig a rendőrök razzáikat tartsanak. Az ügyben több akkori magas beosztású rendőrtiszt ellen is eljárás folyik.

X. BEFEJEZÉS, ÖSSZEGZÉS

Napjainkban már a korrupció elleni küzdelem egyrészt az EU tagállamainak kiemelt feladata, másrészt az erről szóló ENSZ egyezményben meghatározottak szerint minden részes tagállammal szemben alapvető követelmény. Az olyan nemzetközi szervezetek, mint az ENSZ vagy az OECD, valamint az EU intézményei rendszeresen monitorozzák az egyes országok korrupciós jellemzőit, valamint a korrupciós jelenségek kormányzati kezelésének módját és eredményességét.⁷⁸

A korrupció elleni fellépésben a nemzetközi szervezetek ajánlásait, más államok tapasztalatait felhasználva ugyan, de minden államnak magának kell megtalálnia a számára legjobb megoldást.⁷⁹

A rendőrségi korrupció komoly problémát jelent minden demokratikus állam számára, mivel képes aláásni a rendvédelem legitimitását. Alattomos és romboló, csökkenti az emberekben a rendőrségbe vetett bizalmát, minthogy megsemmisít minden szakmai értéket, amelyet a rendőr munkavégzése során megszerezhet. Végző soron megakadályozza, hogy a rendőri hivatás elfogadott és megbecsült szakmává váljon.⁸⁰

Vélhetően nem szorul bizonyításra az az állítás, mely szerint a korrupció súlyosan rombolja egy adott társadalom szövedékét, aláássa az emberek társadalmi intézményrendszerekbe vetett hitét és ezen keresztül lerontja a köz morális állapotát. Különösen így van ez, ha a törvényes rend fenntartására létrehozott intézményrendszer egyik eleme, a Rendőrség és annak tagjai mutatkoznak korruptnak.⁸¹

A korrupció leküzdése hosszú folyamat, itt nincsenek látványos sikerek, nagy szükség van a kompromisszumokra, a mértéktartó célokra, a boszorkányüldözés helyett az okokat megszüntető intézkedésekre. A Belügyminisztérium és a rendőrség vezetésében komoly az elhatározás a korrupció elleni határozott fellépésre.

⁷⁸ EMBERI JOGOK MAGYAR KÖZPONTJA KÖZALAPÍTVÁNY i. m. 121.

⁷⁹ DR. PETRÉTEI JÓZSEF: *A korrupció jellemzői és az ellene való küzdelem lehetőségei*. Forrás: integritas.asz.hu, 35.

⁸⁰ RENDÉSZETI KUTATÓK EGYESÜLETE: *Oktatási munkafüzet*. i. m. 10.

⁸¹ FOGARASI MIHÁLY: Rendőrség és korrupció. *Rendvédelmi Füzetek* 2000/35. Budapest: Rendőrtiszti Főiskola, 2000., 3.

A rendőröknek hagyományosan rossz véleményük van a hivatásukról, a testületről és annak vezetéséről. Ez a negatív kép naponta erősödhet akkor, ha a társadalom elítélő gesztusaival, az alacsony anyagi és erkölcsi elismertséggel találkoznak, amelyet még elviselhetlenebbé alakíthat a felkészületlen és alkalmatlan vezető. Aki a bűn útjára lép, az a hivatását kockáztatja, de ha a foglalkozásnak csak ennyi a becsülete, akkor ez a tét már nem is olyan nagy.⁸²

Meg kell újra tanítani a rendőröknek, mit is jelent a hivatástudat. A rendőri hivatás választásának vannak külső okai (mint például a rendfokozati, beosztási előrelépés lehetősége, a vonzó fizetés), és belső okai is (mint például elszántság a társadalom védelmében történő szerepvállalásra, érdekes és izgalmas munka, fontos és felelősségteljes „hatalomgyakorlás mások felett”), ahol a külső okok ugyan nem elegendőek ahhoz, hogy valakiben kialakuljon a hivatástudat, de kellő alapot és feltételrendszert kell teremteni a rendőri hivatás gyakorlásához, ebben viszont az érintett döntéshozóknak és jogalkotóknak van kiemelt szerepe és felelőssége.⁸³

⁸² RENDÉSZETI KUTATÓK EGYESÜLETE: *Küzdelem a rendőri korrupció ellen*. i. m. 75.

⁸³ CHRISTIÁN LÁSZLÓ: *A rendészet alapvonalai, önkormányzati rendőrség*. Győr: Universitas-Győr Nonprofit Kft., 2011., 124.

IRODALOMJEGYZÉK

1. DR. CHRISTIÁN László - GÁSPÁR Miklós: *Kockázati tényezők a rend-és honvédelmi szerveknél*. Megjelenés: Elemzések a közszféra korrupciós kockázatairól. Budapest: Állami Számvevőszék, 2011.
2. CHRISTIÁN LÁSZLÓ: *A rendészet alapvonalai, önkormányzati rendőrség*. Győr: Universitas-Győr Nonprofit Kft., 2011.
3. CSEMÁNÉ DR. VÁRADI ERIKA: *Az érdekérvényesítés legális és illegális eszközei*. Miskolc: Bíbor kiadó, 2009.
4. DOMOKOS ANDREA: *A gazdasági szervezett bűnözés és a korrupció*. Megjelenés: Kriminológiai Közlemények 54. szám. A Rendőrség és a közvélemény. Budapest: Magyar Kriminológiai Társaság, 1996.
5. DR. FARNKENBERGER FERENC: *Az RSZVSZ szerepe a korrupció elleni küzdelemben*. Megjelenés: Kriminológiai Közlemények 54. szám. A Rendőrség és a közvélemény. Budapest: Magyar Kriminológiai Társaság, 1996.
6. DR. FINSZTER GÉZA: *A rendészet és a korrupció*. Megjelenés: Kriminológiai Közlemények 54. szám. A Rendőrség és a közvélemény. Budapest: Magyar Kriminológiai Társaság, 1996.
7. DR. PETRÉTEI JÓZSEF: *A korrupció jellemzői és az ellene való küzdelem lehetőségei*. Forrás: integritas.asz.hu
8. DR. SZELID ZOLTÁN: *A szolgálati feladatellátás szabályai*. Budapest: Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet, 2008.
9. EMBERI JOGOK MAGYAR KÖZPONTJA KÖZALAPÍTVÁNY: *A korrupció elleni küzdelem jogi és szervezeti eszközei*. Budapest: EJMKK, 2007.
10. FOGARASI MIHÁLY: *Rendőrség és korrupció. Rendvédelmi füzetek 2000/35*. Budapest: Rendőrtiszti Főiskola, 2000.
11. GOMBÁR Csaba - HANKISS Elemér - LENGYEL László: *Írások a korrupcióról*. Budapest: Helikon kiadó, 1998.
12. IGAZSÁGÜGYI MINISZTERIUM: *Törvényhozás a korrupció ellen*. Miskolc: Borsodi Nyomda Kft., 2003.
13. JANKOVICS KORNÉLIA: *Gazdasági bűncselekmények és korrupció. Rendvédelmi füzetek 2003/2*. Budapest: Rendőrtiszti Főiskola, 2003.

14. KÖZIGAZGATÁSI ÉS IGAZSÁGÜGYI MINISZTERIUM: *Magyary Zoltán Közigazgatás-Fejlesztési Program. A haza üdvére és a köz szolgálatában.* Budapest: Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium, 2011.
15. RENDÉSZETI KUTATÓK EGYESÜLETE: *A rendőri korrupció és megelőzése.* Telki: Rendészeti Kutatók Egyesülete, 2002.
16. RENDÉSZETI KUTATÓK EGYESÜLETE: *Küzdelem a rendőri korrupció ellen. Kutatási jelentés és ajánlások.* Telki: Rendészeti Kutatók Egyesülete, 2000
17. RENDÉSZETI KUTATÓK EGYESÜLETE: *Küzdelem a rendőri korrupció ellen. Oktatási munkafüzet a rendészeti tanintézetek számára.* Telki: Rendészeti Kutatók Egyesülete, 2000
18. SÍK ENDRE: *Mindennapi korrupcióink. Szociológiai figyelő,* 2002/1.
19. SZAMEL LAJOS: *A korrupció, a protekció és a többi...* Budapest: Kossuth Könyvkiadó, 1989.
20. SZÁNTÓ Zoltán – TÓTH István János – VARGA Szabolcs: *A (kenő)penz nem boldogít?* Megjelenés: Gazdaságpszichológiai és politikai gazdaságtani elemzések a magyarországi korrupcióról. Budapest: Budapest Corvinus Egyetem, 2012.
21. TÓTH István János – SZÁNTÓ Zoltán: *Korrupciós kockázatok és integritás a magyar állami intézményeknél.* Budapest: Állami Számvevőszék, 2011.
22. URSZÁN JÓZSEF: *A korrupció megelőzésének gyakorlata és távlatai a helyi rendőri szerveknél. Rendvédelmi füzetek* 2001/15. Budapest: Rendőrtiszti Főiskola: 2001.

JOGSZABÁLYOK

1. 1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről
2. 1996. évi XLIII. törvény a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról
3. 20/2013. (V. 17.) ORFK utasítás a rendőri korrupciós cselekmények megelőzésével és visszaszorításával kapcsolatos feladatokról
4. 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről
5. 2012. évi II. törvény a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről
6. 22/1997. (XI. 18.) ORFK utasítás a Magyar Köztársaság Rendőrségének Járőr-és Őrszolgálati Szabályzata kiadásáról
7. 293/2010. (XII. 22.) Kormányrendelet a rendőrség belső bűnmegelőzési és büntető feladatokat ellátó szerve kijelöléséről, valamint feladatai ellátásának, a kifogástalan életvitel ellenőrzés és megbízhatósági vizsgálat részletes szabályainak megállapításáról
8. 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet a rendőrség szolgálati szabályzatáról
9. Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)